

Analysemodeller

Dette kapitel skal læses som en inspiration eller en slags checkliste/huskeseeddel til arbejdet med tekster. Du kan lade dig inspirere af modellerne og bruge det du kan, i forhold til de tekster du arbejder med.

Modellernes forskellige begreber er uddybet i bogens øvrige kapitler. Der vil i nogle tilfælde være flere modeller til at analysere samme genre med, så du kan vælge den fremgangsmåde du finder bedst egnet til dig. Formen på modellerne kan variere, men indholdet er det samme. Det handler om at beskrive, analysere, tolke, perspektivere og vurdere.

Først gives et forslag til, hvordan du kan gennemgå og fremlægge en tekst. Derefter følger modeller til at analysere de forskellige tekstgenrer.

Forslag til gennemgang af en tekst

Følgende punkter kan benyttes til gennemgang og analyse af en tekst, men du skal stadig huske at det er den enkelte tekst der bestemmer hvad analysen skal indeholde. Der skal være plads til din fornemmelse/intuition for hvad der er nødvendigt at undersøge i den bestemte tekst.

Du skal læse med opmærksomhed, undren og åbenhed over for dine egne tanker, følelser og oplevelser. Du skal med andre ord huske at det er en model, og at den ikke nødvendigvis er udtømmende eller dækkende for din analyse af teksten (se s. 27 i bogen).

Du skal også huske altid at referere til teksten, fortælle hvorfor du tolker som du gør, således at læseren kan følge dine iagttagelser og konklusioner (se s. 19 og 22 i bogen).

Kort handlingsreferat eller resumé af teksten

Skriv titel og forfatterens navn ned som overskrift til dine notater. Læs teksten igennem, slå eventuelt svære eller uforståelige ord op i en ordbog, og skriv som stikord vigtige person- og stednavne ned. Referer kun det vigtigste i teksten.

Forfatterbaggrund

Viden om forfatteren gør forståelsen af teksten nemmere (brug Litteratur Håndbogen, leksikon, opslagsbøger osv.)

Genrebestemmelse

Undersøg om teksten hører til skønlitteraturen (romaner, noveller, digte, eventyr, sagaer, sagn, myter, folkeviser, digte, salmer, børnerim, remser, skuespil, hørespil) eller til faglitteraturen (reklamer, billeder, artikler, kronikker, læserbreve, lovtekster, rapporter, opskrifter, leksika, ordbøger).

Her kan du spørge:

- Er teksten episk (fortællende, handlingspræget)?
- Er teksten skrevet i prosa (uden rim og rytme)?
- Er teksten lyrisk (følelsesbetonet, stemningspræget)?
- Er teksten skrevet som poesi (rim, rytme, vers)?
- Er teksten dramatisk (egnet til opførelse)?

Tema

- Hvad er tekstens idé eller emne?
- Hvilken modsætning er der i teksten?

Komposition

Undersøg om teksten er bygget op:

- Kronologisk (handlingen fortælles i den rækkefølge tingene sker)
- Flashback (handlingen springer i tid).

Sproget

Hvilket sprog bruger forfatteren?

- Talesprog (korte sætninger, få fremmedord, afbrydelser, direkte tale)
- Skriftsprog (længere sætninger, indirekte tale)
- Slang (gruppesprog, smarte vendinger og betydninger)

Personkarakteristik

- Hvordan ser personen ud?
- Hvordan er personens væremåde?
- Hvordan er personens holdninger?
- Hvordan opfatter personen sig selv?
- Hvordan opfatter du personen?

Miljøkarakteristik

- Hvordan er samfundsforholdene?
- Hvordan er boligforholdene?
- Hvordan er menneskene?
- Hvilken tid beskriver teksten?

Synsvinkel

Hvordan har forfatteren placeret fortælleren?

- Som den alvidende fortæller (fortælleren ved hvad de forskellige tænker, føler, og hvad der foregår lige nu og altid)?
- Som jeg-fortæller (læseren ved kun hvad "jeg" ser, hører, føler og mener, men ikke hvad der foregår bag "jeps" ryg)?
- Som han/hun-fortæller (fortælleren gemmer sig skiftevis bag en af tekstens personer)?
- Som iagttagende fortæller (fortælleren fungerer som et kamera og registrerer kun, hvad der kan ses)?
- Er der forfatterkommentarer?

Hensigt

Hvilket budskab ønsker forfatteren at formidle?

Personlig mening

- Hvad har optaget dig ved teksten?
- Har du før læst noget som ligner?
- Hvordan forholder du dig til budskabet i teksten?
- Hvad har du lært af nyt ud fra teksten?
- Kan du lide forfatterens måde at skrive på?

Undersøgelsespunkter i forskellige genrer

Novelle	Tegneserie	Film
Troværdighed	Tegninger	Markedsføring
Personbeskrivelse	Farver	Historien
Miljøbeskrivelse	Miljø	Skuespillerpræstation
Sprog	Historien	Tempo
Historien	Personbeskrivelse	Billeder
Budskabet	Målgrupperelevans	Special effects
	Underholdningsværdi	Musik
	Originalitet	Sammenlign med andre film
Konklusion	Konklusion	Konklusion

Model til analyse af digt I

Præsentation

Viden om forfatter, og hvornår teksten er udgivet.

Genre

Bestem digttypen, f.eks. politiske slagsange, natur- og kærlighedsdigte, salmer, digte om digtning osv.

Komposition – opbygning

- Strofer
- Afsnit
- Virkemidler: rim, rytme, pauser, gentagelser
- Sprog
- Fortæller/stemme(r)
- Synsvinkler
- Miljø
- Tid
- Tema
- Forfatterens holdning og værdier

Konklusion

- Sammenfatning og tolkning
- Egen vurdering

Perspektivering

Relater teksten til f.eks.:

- Tekster af samme forfatter
- Tekster med samme tema
- Samfundsfag
- Pædagogik med psykologi
- Personlige oplevelser
- Historie
- Kulturhistorie
- Tid osv.

Model til analyse af digt II

Præsentation

Forfatter – udgivelser

Teksttype

Hvilken genre tilhører digtet?

Overblik

Redegørelse for:

- digtets opbygning, strofer, verselinier osv.
- opdeling af indhold, handlingsforløb

Tekstiagttagelser

Fortæller/stemme(r), stof, tid, sted, lydlige forhold (pauser, rim, rytme osv.), sprog (billedsprog, metaforer, gentagelser osv.).

Sammenfatning

Værdier i digtet

Vurdering

Personlig mening: Kan du lide digtet – hvorfor/hvorfor ikke?

Model til sagprosa I

- *Genre*
- *Emne*
Findes ved at undersøge hvad teksten handler om.
- *Budskaber/vurderinger* i teksten
Tekstformål: Det forfatteren vil opnå, f.eks. bevise en påstand.
- *Argumentationsområder/form*
Hvordan er teksten disponeret?
Fortællestruktur/komposition/opbygning?
- *Sprog og stil*
Ordvalg?
Layout, billeder, tekst?
- *Vurdering*
Lykkes forfatterens projekt? Hvorfor/hvorfor ikke?

Model til sagprosa II

1. Oprindelse Hvor kommer teksten fra?
Hvilke kilder er brugt?
Tekstens vej til avisen?
Hvilken teksttype?
2. Afsender Hvem har skrevet teksten?
3. Modtager Til hvem er teksten skrevet?
4. Emne Hvad skrives der om?
5. Referat Kort referat i dit eget sprog
6. Sprog og stil Beskriv sætningsopbygningen og ordvalget
Bruges der billedsprog eller metaforer?
7. Hensigt Med hvilken hensigt er teksten skrevet:
 - At informere og orientere?
 - At debattere og vurdere?
 - At vejlede og styre?

For at afrunde analysen kan du til sidst undersøge:

8. Hvilke hovedsynspunkter har teksten om emnet?
9. Hvilken slutning eller konklusion udtrykker teksten?
10. Hvad synes du om teksten? Hvordan vurderer du teksten?

Model til analyse af malerier

- Motiv/historie
- Personbeskrivelse
- Miljøbeskrivelse
- Farver
- Lys – skygge
- Originalitet
- Budskab

Model til analyse af fotografi

- Motiv
- Opfangning af situationen
- Aktualitet
- Personbeskrivelse
- Farver
- Lys – skygge
- Illustration til tekst
- Budskab

Model til analyse af reklame

Beskriv reklamen – opbygning – hvad ser du?

Hvorledes vækkes læserens nysgerrighed – hvordan er forholdet mellem billede og tekst?

- Kropssprog, ansigtsudtryk, kropsholdning?
- Hvilken betydning har linier, farver og former for kropssproget?
- Hvordan er påklædningen, og hvad signalerer den?

Hvordan forholder farverne sig til hinanden?

- Hvilken betydning har farverne for billedet som helhed?

Hvad "lover" reklamen – teksten?

- Hvordan sælges varen?
- Hvilke signaler sendes, og hvordan kommunikerer der?

Reklamens rum og ting – hvilke signaler udsender de?

- Rigdom og status
- Tid- og normløshed
- Nyttækning
- Tradition

Hvilke behov påstår reklamen at dække?

Hvem henvender reklamen sig til?

- Målgruppe?
- Livsstil?

Hvad udtrykker billedet?

- Hvordan/hvorfor?
- Hvordan er sammenhængen mellem tekst og billede?

Hvad synes du om reklamen?

- Vurdering

Model til analyse af film I

- Dan dig et overblik over filmens *forløb*:
I hvilken rækkefølge sker handlingen?
Hvordan skabes spænding?
Hvordan løses konflikten?
Hvor lang tid strækker filmen sig over?
- Redegør for filmens *rum*:
Det geografiske landskab
Det sociale miljø
Den historiske tid
- Hvilke personer bevæger sig i dette *miljø*?
Hvad vil de med sig selv – og hinanden?
Hvorfor?

- Hvilken type *billeder* bruges til at postulere ovenstående?
Er der totalbilleder, halvbilleder, nærbilleder (se billedanalyse s. 103 i bogen)?
Hvilken billedvinkel benyttes: fugle-, frø- eller normalt perspektiv?
Hvad er virkningen af billedvalget?
- Hvordan er filmens *lydbillede*?
Hvilken funktion har underlægningsmusikken?
Hvilken stemning skaber den?
- I hvilket *tempo* fortælles historien?
Er der en hurtig klippertytme og hurtige klip mellem kameraindstillingerne, eller er tempoet langsomt og dvælende?
Hvordan hænger filmens tempo sammen med dens stemning?
- Benyttes der *symboler*, f.eks. farver (se s. 104 i bogen)?
Hvilken funktion har de?
- *Budskab og vurdering*:
Hvad siger filmen dig, og hvad kan du bruge den til?

Model til analyse af film II

Forståelsen

- Er handlingen kompliceret eller enkel? Giv eksempler

Formen

- Anvendes mange symboler?
- Er disse symboler væsentlige for handlingen?
- Er billederne realistiske (vellignende)?
- Er lyden forståelig?
- Stemmer lyd og billeder overens?
- Er der spring i tiden?
- Hvordan er filmens tempo?
- Hvordan er kameraføring og klip (anvendes der mange tekniske finesser)?
- Er der mange detaljer og bipersoner?
- Introduceres hovedpersonerne grundigt?

Indholdet

- Hvad er filmens tema?
- Hvem henvender den sig til?
- Hvordan er personerne skildret?
- Hvordan skildres (køns)rollerne?
- Hvilket miljø forgår handlingen i?
- Er miljøet realistisk skildret?
- Beskriv forholdet mellem fantasi og realisme i filmen. Hvis der f.eks. er brugt dyr, hvordan er de så skildret? Hvad er deres funktion?
- Hvordan fungerer filmen i forhold til din/seerens virkelighed?
- Filmens budskab og din vurdering.

Model til analyse af billeder

Analysemodellen består af tre faser:

1. Analyse
2. Tolkning og perspektivering
3. Vurdering

Analyse

Her gøres rede for billedets "fortælling" ud fra punkterne:

- Viden om kunstneren
- Genre – billedtype
- Komposition: opbygning, rum, perspektiv, synsvinkel
- Karakteristik af personer og ting
- Farver
- Lys – skygge
- Symboler
- Teknik (penselstrøg m.m.)

Tolkning og perspektivering

Her kan du undersøge:

- Hvilken virkelighedsfortolkning udtrykker billedet?
- Hvem er afsender?
- Hvem er modtager?

Vurdering

Her skal du komme med din personlige vurdering af billedet.

Du kan f.eks. overveje:

- Hvad synes du om billedet?
- Kender du tilsvarende billeder? Fra kunstneren? Om emnet? Fra perioden?
- Hvordan vurderer du billedets effekt?

Analyse af Martha Christensen: Dragen

Genre

novelle Dragen er en novelle af Martha Christensen, altså en prosatekst. Det er en kort fortælling med en enkelt handling. Der er få personer, og det handler om en bestemt hændelse.

Læs novellen på side 130 i bogen. I analysen henvises til linie-numre i novellen.

Viden om forfatteren

*brug kun
oplysninger, der
er relevante
for analysen*

I Birger Reker Holm bog om Martha Christensen oplyses det at Martha Christensen blev født i Jylland i 1926, og at hun døde i 1995. Hun var fritidspædagog i mange år. Hun skrev mange noveller og digte i 1950'erne og fik i 1962 udgivet romanen Vær god ved Remond. Senere skrev hun flere romaner og noveller hvoraf nogle også er filmatiseret, bl.a. Tusindfryd (1984), Når Mor kommer hjem (1995) og Her i nærheden (1999). Martha Christensen modtog mange priser for sit arbejde. Hun er bl.a. kendt for at beskæftige sig med de socialt og psykisk svage i vores samfund og for at udvise stor forståelse og sympati for de små eksistenser (eks. Holm). Det kan man også se i Dragen.

Kort resumé

*fortæl kun de
overordnede linier*

Novellen handler om fem drenge: Michael, Erik, Flemming, Carl og Jan som er fortælleren. De er alle i 11-årsalderen. Michael er den ubestridte leder; han har magt over de andre drenge. Jan fortæller om nogle af drengenes handlinger og oplevelser de er udsat for mens de er underlagt Michaels magt. Til slut fortælles hvordan Michaels magt opløses, og drengene bliver fri.

Tema

Det overordnede tema handler om magt og afmagt. Dette tema giver anledning til flere spørgsmål:

- Hvordan kan nogle få magt over andre?
- Hvordan er magtmennesket – her Michael – som person?
- Hvad skal der til for at hindre andre i at få magt over nogen?

Det er nogle af de spørgsmål som analysen forsøger at besvare.

Karakteristik af drengene

fællestræk Alle drengene er i 11-års alderen og går i samme klasse. Før Michaels ankomst havde drengene ikke noget videre med hinanden at gøre (l. 160), og et fællestræk er at de alle er uden for det store fællesskab.

Michael individuel karakteristik Michael er en ny dreng i kvarteret og ny i skolen (l. 51-52). Han er en pæn og høflig dreng, nærmest lidt fidel (indsmigrende), der pynter i klassen (l. 47), en dreng der ikke griser sig til (l. 214).

Den anden side af Michael afslører en iscenesætter, despot (tyran), en kyniker med smalle øjne og et ufejlbarligt instinkt (l. 58-59). Han udtænker onde lege og eksperimenter. Han er en kold og hensynsløs fører for den flok han har udset sig. Michael har penge, og han ryger (l. 183 og l. 209). Han er bevidst om sin magt og virkning på andre (f.eks. l. 184 og l. 285-87). Han er god til at fordreje tingene (l. 101-117). De andre drenge frygter ham og anerkender hans magt (bl.a. l. 88-90). Alle føler at Michaels opmærksomhed er en særlig æresbevisning, en slags ridderslag (l. 89). Det ændrer sig dog.

Erik individuel karakteristik Erik er den bedst begavede dreng; han er lidt fortænkt og lidt forlæst (l. 67). Han er god til at fortælle historier (l. 217-19). Erik er den første af drengene der nægter at adlyde Michael (l. 325-29).

Flemming individuel karakteristik Flemming er klassens klovn, en uheldig dreng der stammer, og som også ser anderledes ud (l. 76-86). Han er selvudslettende og fjottet og har en evne til at irritere.

Han er den mest trofaste over for Michael fordi det er Michaels skyld at han er med i fællesskabet (f.eks. l. 178 og l. 206-208 og l. 344-48). Derfor er han også den der risikerer mest og er mest modig da han afviser Michael (l. 350).

Carl individuel karakteristik Carl er den stærke og grove (l. 69-70). Det er Carl der tæver en dreng halvt fordærvet (l. 107).

Jan individuel karakteristik Jan har en brugbar, men barnlig fantasi (l. 70-75). Han er opfindsom og indimellem heldig. Han synes ikke selv at han er særlig dygtig (l. 24-27). I kælderen har han et værksted; her er han af Michael blevet sat i gang med konstruere en drage. Jan erkender og har mange overvejelser over Michaels magt over drengene (bl.a. l. 10-15, og l. 55-59 og l. 111-117). Jan tænker over hvorfor de ikke bare kan være almindelige drenge med almindelige drengelige og ønsker. Han har en forudelse om hvad der vil ske, hvilket ses ved at han overvejer

med sig selv og sparker til stenen (l. 225-227), og at han forsøger at undgå at være bevidst om pakkens eksistens og betydning (l. 257-58).

Jan bebrejder sig selv sin underdanighed (l. 262-72). Han har dårlig samvittighed over for smårollerne på marken (l. 330-6). Han vil gøre det godt senere og undskyldte sin egen fejhed og Michaels grusomhed. Hans afslag til Michael er præget af angst (l. 332-33). Det er Jan der oplever dragens symbolske betydning for forholdet og afhængigheden af Michael.

Drengene som gruppe

Drengene beskrives som forskellige og almindelige, og enkeltvis er de hverken særligt grusomme eller har trang til voldsomheder (l. 92-103). Drengene kan selv ikke helt forstå deres ondskabsfulde gerninger; de bryder sig faktisk ikke om dem (f.eks. l. 111-117). Hver for sig er de som andre drenge i samme alder, men idet Michael sætter dem sammen i en gruppe, kan deres individuelle egenskaber og talenter bruges som et magtfuldt redskab som Michael kan benytte.

besvarelse af spørgsmål fra temaafsnittet

Tilsammen udgør drengene: tænkere, klovn, den kreative og den stærke. Når disse egenskaber og talenter forenes med Michaels sans for at styre, intelligens og evne til at gennemskue, opstår der en blanding af kvaliteter som et "helt menneske" skal indeholde.

Michael er netop ikke i sig selv et "helt menneske" idet han er opdelt i to dele – den ene Michael som ved hvordan man skal opføre sig i selskab med voksne, og den anden Michael som er beregnende, magtsyg og ondskabsfuld.

Tid, sted og miljø

tid Der er ingen speciel tid i novellen. Selve hændelsen som Jan fortæller om, foregår på en eftermiddag i efteråret (l. 118-119). Men Jan fortæller også om hændelser der ligger forud for den bestemte dag. Til gengæld hører vi intet om hvad der sker efter denne efterårsdag. Så tiden er ikke så vigtig for fortællingen; i virkeligheden kan oplevelserne finde sted altid – for 20 år siden såvel som i dag.

sted miljø Vi hører heller ikke meget om stedet hvor handlingen foregår. Stedet er ikke så vigtigt for historien, og miljøet er heller ikke vigtigt.

Komposition

På dette sted i analysen skal detektivarbejdet være meget præcist. Det er her man kan finde spor med hensyn til hvordan forfatteren får læseren til at undres, opleve, føle sympati eller det modsatte for handlingen. Derfor er det meget vigtigt at man er opmærksom på og

undersøger hvordan fortælleforholdene er, og hvilken betydning de har som virkemidler.

fortælleforhold Det virker som om der er mere end en fortæller i historien. Jan som er fortælleren, siger da også i l. 43 at det måske kan virke mærkeligt – det han fortæller. Han stiller faktisk et direkte spørgsmål til læseren: “Mærkeligt? Ja, måske”.

sproget Og han har nogle betragtninger og vendinger som absolut ikke hører et 11-årigt barn til. For eksempel bruger han voksenord: fidel, despot, taktisk, kynisk, ufejlbarligt instinkt, udstafferet osv. (l. 48-49). Det er et voksent sprog. Og i l. 43-45 fortæller han selv at det er den voksne Jan der tænker tilbage på barndommen: “Selv nu virker mine voksne ord utilstrækkelige til klart at definere hvori hans magt og særlige begavelse bestod”. Der er altså tale om to forskellige fortællere: Barndommens Jan og den voksne Jan der husker tilbage. Men i virkeligheden er det jo Martha Christensen der fortæller da det er hende der skrevet novellen. Der er altså tre fortællere: to direkte fortællere og en forfatter.

Tolkning

Michaels magt Som karakteristikken af personerne viser, får Michael magt over de andre drenge ved at han har udpeget dem. Han har erkendt deres særlige og individuelle egenskaber og gennemskuet deres ensomhed. Ved at sætte drengene sammen i en gruppe skaber han en følelse af fællesskab hos dem, og han sikrer sig også at drengene er bevidste om deres afhængighed af ham. Michael viser sin status på mange måder, f.eks. ved at ryge og have førsteret til cigareten (l. 183). Drengenes største frygt er ikke Michaels foragt og ideer (l. 88-90), men at blive forladt, udelukket af fællesskabet igen.

Det er altså Michael der skaber følelsen af samhørighed selv om den er negativ og skamfuld. Men denne følelse kan Michael også styre (l. 113-117). Michael er drengen bag ideerne; dog fører han ikke selv ideerne ud i livet, men lader de andre drenge om det. Derved undgår han at tage ansvar for de onde gerninger. Det viser Michaels talent for at manipulere andre. Blandt andet derfor har han magt over de andre drenge.

Hvordan Michaels magt opløses

Når Michaels magt pludselig opløses, skyldes det måske nok nærmest en tilfældighed som Jan fortæller på l. 319-325. Da Erik ikke griber tændstikæsken som skal tænde bålet, bliver det pludselig muligt at nægte at parere ordre fra Michael. Og da først én af drengene har sagt fra, får de andre mod til at følge efter. Derved gør drengene kollektiv oprør mod Michael. Da Flemming som er Michaels tro væbner og følgesvend, højt siger fra, er Michaels nederlag totalt. Og

da netop Flemming – på trods af sin position i gruppen – udviser mest styrke ved at sige fra, bliver han ifølge Jan også den mest modige af dem (l. 346-350).

Hvordan kan man få magt over andre?

At få magt over andre kan bl.a. lade sig gøre hvis de andre er udsatte og svage, ikke hører til nogen steder eller udgør en marginalgruppe. Drengene var individuelt svage og stod hver især uden for gruppen. De havde brug for en stærk fører der kunne skabe en (falsk) følelse af fællesskab og samhørighed. Det ægte og positive fællesskab kommer dog først til udtryk i oprøret og løsrivelsen fra føreren!

Titlens betydning

Dragen – som er novellens titel – symboliserer denne løsrivelse. Når Jan vælger at udstyre dragen med et makabert og hoverende ansigt, kan det have flere betydninger. En betydning er at Jan – mere eller mindre bevidst – overfører Michaels egenskaber til dragen. Men det kan også skyldes at dragen symboliserer gruppen og Jans uvilje mod Michael og hans førerskab. Derfor vil dragen ikke flyve i første omgang. Efter oprøret beslutter dragen sig for at “flyve, let og behændigt, som havde det hele tiden været meningen” (l. 361-63). Således symboliserer dragen altså gruppens løsrivelse fra Michael.

Dragers betydning i Kina

I Kina er det en meget smuk og forløsende skik at købe eller bygge sig en drage, fortælle den sine bekymringer og så sætte den til vejrs. Dragen tager bekymringerne med sig – og de forsvinder således op i den blå luft! Det er den samme symbolske og forløsende hændelse Dragen slutter med.

Konklusion

tekstens lag Martha Christensen har med Dragen skrevet en stærk tekst med nogle problemstillinger som berører og påvirker mig. Når teksten virker så stærk på mig som læser, skyldes det bl.a. de virkemidler som forfatteren bruger. Et af disse virkemidler er brugen af fortæller. Ved at lade den voksne Jan fortælle om drengen Jans oplevelser opnår forfatteren at flere lag i læseren bliver berørt.

Det ene lag er min medfølelse – at jeg (gen)kender drengenes afhængighed, angst og ensomhed, men også oprøret og friheden forbundet hermed.

Det andet lag er formidlingen af disse stemninger og følelser til læseren hvilket Martha Christensen lader den voksne Jan gøre. Det er den voksne Jan der forklarer, udreder og henvender sig til læseren. Og det lykkes fordi den voksne tænker tilbage, har voksne overvejelser, voksen indsigt og viden som en 11-årig ikke har.

Derved opnår Martha Christensen at fortællingens grusomhed bliver leveret til læseren i to omgange: via beskrivelsen af barndommens hændelser og via den voksne fortællers forklaringer og vurderinger.

Det synes jeg er et meget stærkt virkemiddel, og derfor finder jeg at teksten og dens problemstillinger er vældig gode.

Perspektivering

Magt og magtudøvelse

Jeg vil slutte analysen med at perspektivere med overvejelser om magt og udøvelse af magt. Der er altid sket misbrug af magt. Det har historien har sine sørgelige eksempler på: nazismen, apartheid i Sydafrika og Ku Klux Klan for at nævne nogle få.

I det mere daglige liv kan man ofte se magtforhold mellem f.eks. behandler og patient, mellem kønnene eller mellem forældre og børn.

Jeg tror at alle kender til misbrug af magt fra deres eget liv. I barndommen er det udbredt med mobning, og jeg tror at mange har erfaringer hermed, enten fordi de selv er blevet mobbet eller har været med til at mobbe andre.

Hvordan kan man undgå magt eller magtmisbrug? Jeg har ikke svaret på dette spørgsmål, men jeg tror at man er godt rustet imod magtmisbrug hvis man kender sig selv, har bevidsthed om sit eget værd og føler sig elsket. Og så tror jeg at det er vigtigt at vide hvilke værdier man værdsætter i tilværelsen, og hvilke normer og prioriteringer man lægger vægt på.

At man kan stole på sig selv, er bevist om kvaliteter og værdier og har sine standpunkter er vigtige midler imod manipulation og magtudøvelse.

Slut på analysen

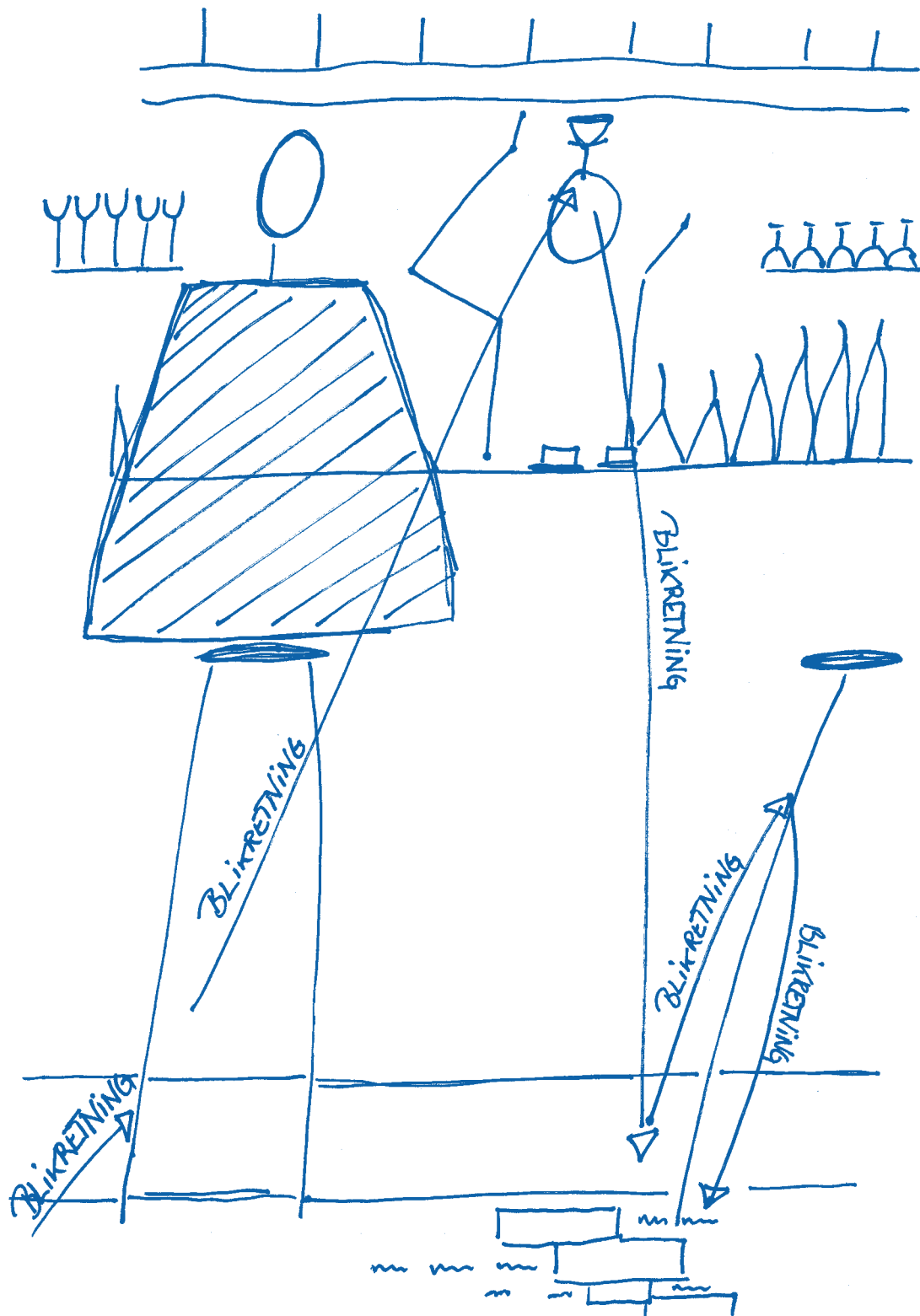
Analysen af Martha Christensens Dragen er hermed afsluttet. Måske har du lagt vægt på andre ting og spor end jeg, og det er helt i orden. Men som analysen også viser, er Dragen en meget god tekst at arbejde med karakteristisk af personer og fortælleforhold ud fra fordi den viser at hvis man undersøger og forfølger tekstens spor, opdager man mange flere lag i fortællingen. Lag som man som læser genkender og måske selv har erfaringer med. Og dermed viser Martha Christensen endnu engang at hun ikke blot skriver gode fortællinger hvor sympatien er på de svages side, men at hun også har vedkommende, relevante og brugbare pointer med sine fortællinger. Og det er bl.a. det der kendetegner god litteratur!

Analyse af Reklame for Woolmark

Se reklamen i bogen side 106.

Beskrivelse af billedet

<i>medie</i>	Afsender er Woolmark, og billedet er en trykt reklame fra mandebladet Euroman, 1996. Det er et blad hvis målgruppe er mænd på ca. 25-45 år. De er karriere- og modebevidste mænd der har fingeren på pulsen og interesse i at følge med i de nyeste trends og den nyeste udvikling. Det er en selvbevidst mandetype der bruger tid og energi på udseende, påklædning, signaler, symboler og status. Det ses også i den måde hvorpå reklamen er bygget op, reklamens miljø og beskrivelse af mennesket samt i tekstens typografi – den måde teksten er skrevet på.
<i>målgruppe</i>	
<i>mål</i>	Reklamens hensigt er i første omgang at gøre opmærksom på varens eksistens, og at Woolmark er et kvalitetsvare i uld, og i anden omgang drejer det sig om at få solgt varen.
<i>billedets opbygning</i>	Det er et helbillede hvor læserens synsvinkel er lidt frøperspektiv, skråt nedefra. Det har den effekt at blikket fokuserer på noget bestemt, nemlig damebenene.
<i>miljø</i>	Billedet består af forgrund: dameben, midte: tjener og baggrund: hylder. Der er således perspektiv og dybde i billedet.
<i>blikfang</i>	Billedet beskriver et barmiljø med en kvindelig tjener og en mandlig kunde. Tjeneren laver et trick med en drink. Og manden er udstyret med et par dameben.
<i>billedet opbygning styrer blikket</i>	Da jeg først har fået et overblik over billedet som helhed, bliver mit blik fanget af de dameben som er på manden. Det er billedets blikfang – der hvor mit øje fokuserer. Derefter vandrer mit blik i en skrå vinkel fra damebenene op til tjenerens drink hvorefter jeg får øje på damebenene i billedets højre side. Så går det op for mig at disse ben i virkeligheden er barstole hvilket teksten som mit blik strejfer på vej over til manden igen, er med til at understrege.
	Mit blik foretager således en cirkelrund bevægelse: fra dameben til drink til barstole til tekst og tilbage til dameben. Denne cirkelbevægelse bliver hjulpet på vej af den måde billedet er bygget op på – af de forskellige retninger der er i det. En tegning af billedets opbygning viser det:

Billedet er som vist bygget op med lige, lodrette og vandrette linier. Der er ikke mange skrå eller buede linier i billedet; de der er, leder blikket videre i billedet.

Blikfanget er damebenene, men også drinken og tjenerens hoved er meget centrale. De befinder sig i det gyldne snit. Tjenerens hænder, den skrå vinkel, er med til at gøre mig opmærksom på drinken.

Personernes kropssprog er meget stift og virker opstillet; der er ingen bevægelse i billedet.

Men billedet forestiller en situation; det er et øjebliksbillede hvilket tricket med drinken understreger. Tjeneren kan kun holde positionen i et kort øjeblik før drinken falder ned fra hendes hoved. Billedet viser en sjov situation, og det pirrer min nysgerrighed. Nysgerrigheden bliver også pirret ved billedets modsætninger: mand og dameben, kvindelig tjener i herretøj (skjorte og slips). Modsætningen fungerer således som blikfang og effekt.

Der er også modsætning i billedets farver. Der er varme og kolde farver. De varme er gylden (guld), rød og sort, og de kolde er grå (sølv), blå og hvid. Tekstens farver er de samme; der er altså brugt samme farveskala i tekst og billede. Billedets guldfarve er den dominerende; det er det første jeg ser, og det er med til at gøre mig opmærksom på damebenene. Den gyldne farve går igen i flaskerne, vaserne og teksten. Det er grundfarven.

Den gyldne farve symboliserer solen (gult), den højeste energi, og farven er positiv ladet (se s. 104). Den ligeledes varme røde findes i hylden og varens navn i teksten. Navnet Woolmark er indrammet i en klar, højrød farve som skiller sig meget ud. Tolket symbolsk betyder rødt liv, det er en dominerende farve, og det er blodets farve. Der er altså fokus på varen.

Den sorte farve fungerer i billedet som en slags ramme (hår, disk, sko, vaser osv.). Den kolde sølvfarve danner billedets baggrund ligesom de blå-grønne farver. De er med til at give dybde til billedet og fremhæver de varme farver.

Teksten bruger blå farve ved to centrale nøgleord: skinnen og stole. Disse ord henviser til billedet. Blå og hvide nuancer får læseren til at tænke på friskhed, men også kulde, og det står i stærk modsætning til produktets navn: Woolmark som er indrammet af den varme røde farve. Dermed er navnet positivt ladet, og ordene skinnen og stole er negativt ladet.

Reklamens brug af farver er med til at skabe balance og sammenhæng inden for billedet og mellem billede og tekst.

Analyse af tekst og billede

Teksten er placeret nederst i højre hjørne og er sat med forskellige typer og farver. Farverne benyttes til at ramme nøgleordene ind hvilket understreger deres betydning. Billedet er bygget usædvanligt op, f.eks. er der ikke lige venstre kant. Det er med til at understrege det moderne og utraditionelle ved hele reklamen. Teksten giver mening til billedet.

illusion Billedet er en illusion; det er lavet på computer. Det indtryk får jeg af tjenerens leg med drinken som ikke kan ske i virkeligheden. Det skulle være et usandsynligt lykketræf at fotografere lige i det øjeblik inden drinken ryger ned!

Sammenhængen mellem tekst og billede kommer frem ved brugen af farver, og ved at teksten henviser til billedets udsagn.

Teksten og billedet spiller sammen ved at bruge nøgleord, og disse ord gør læseren opmærksom på reklamens mening. Teksten giver mening til billedet: "skinnet" handler om damebenene, at jeg ikke kan stole på hvad jeg ser, men varen Woolmark kan jeg altid stole på. Det er fremhævet med den røde understregning af produktets navn. Forneden i billedet understreges varens betydning endnu engang ved varens logo – varemærket for Woolmark. Det sidste jeg ser i reklamen, er dette varemærke.

Analyse af teksten

Men reklamen fungerer ikke uden teksten – teksten uddyber reklamens hensigt. Jeg ville aldrig have gennemskuet at billedet er en reklame for uld hvis jeg ikke havde læst teksten! Det er med til at skille reklamen ud fra traditionelle reklamer. Og det eneste i billedet der viser noget om produktet, er mandens jakke som sikkert er af uld. Det bemærker jeg kun fordi jeg har læst teksten!

Der er ingen oplysninger om uldens nytteværdi, der oplyses kun at kvaliteten er god. Men jeg får ikke at vide hvor ulden f.eks. kommer fra, hvordan den er forarbejdet, og hvor længe den holder.

Teksten spiller på flere følelser: nysgerrighed og overraskelse. Teksten fortæller mig at jeg ikke kan stole på mine øjne! Og det er for så vidt rigtigt – jeg er jo blevet fuppet af billedet! Men, siger teksten videre, heldigvis er der noget jeg kan stole på i denne verden, nemlig uld fra Woolmark!

Konklusion/sammenfatning af analysen

Når man undersøger trykte reklamer fra ugeblade, skal man tænke på at ugeblade ofte bladres hurtigt igennem. Ugebladslæsere vil underholdes, de læser af lyst og læser ofte på må og få uden bestemt hensigt. Hvis reklamer i ugeblade skal sikre sig opmærksomhed, skal de have et stærkt blikfang, vække læserens nysgerrighed og helst skille sig ud fra andre reklamer.

En analyse af billedet fra Woolmark viser at det har disse kvaliteter. Men jeg er ikke sikker på at jeg ville lægge specielt mærke til denne reklame i et ugeblad. Jeg ville ikke blive interesseret nok til at jeg ville stoppe op og læse reklamens budskab. Så som reklame synes jeg derfor ikke Woolmark fungerer særlig godt. Men jeg synes at reklamen er god til at vise hvordan man kan analysere billeder. Og billedet får mig til at studse og undre mig. Reklamen er sjov, anderledes utraditionel, velkomponeret, gennemtænkt og sikkert meget dyr at producere. Men jeg overbevises ikke om Woolmark som et kvalitetsprodukt – og jeg ville ikke lade reklamen opholde mig hvis jeg så den i et ugeblad.

Jeg har lagt vægt på nogle bestemte ting; måske har du valgt at undersøge andre ting og fundet andre spor at forfølge. Og det er helt i orden. Jeg håber at du ved arbejdet med at analysere har opdaget hvor mange lag der gemmer sig i billeder og reklamer hvis man går i dybden med dem – analyserer dem.